

Energia Elétrica: Ëg tĩ tỹ rĩr há han jé ti tỹ tũ ke tũ nĩ jé

MINISTÉRIO DE MINAS E ENERGIA

SECRETARIA DE ENERGIA ELÉTRICA

PROGRAMA LUZ PARA TODOS

ENERGIA ELÉTRICA: APRENDA A ECONOMIZAR PARA NÃO FALTAR

COORDENAÇÃO AÇÕES INTEGRADAS – PROGRAMA LUZ PARA TODOS

João Fernandes Moraes

COORDENAÇÃO E SUPERVISÃO MME

Maria Eustáquia da Silva

COORDENAÇÃO TÉCNICA ADMINISTRATIVA

Carla Segui Scheer

ASSESSORIA DE COMUNICAÇÃO

Lucia Mitico Seo

José Renato Penna Esteves Junior

Margareth S. de Oliveira

COORDENAÇÃO REGIONAL SUL – PROGRAMA LUZ PARA TODOS

Ronaldo dos Santos Custódio

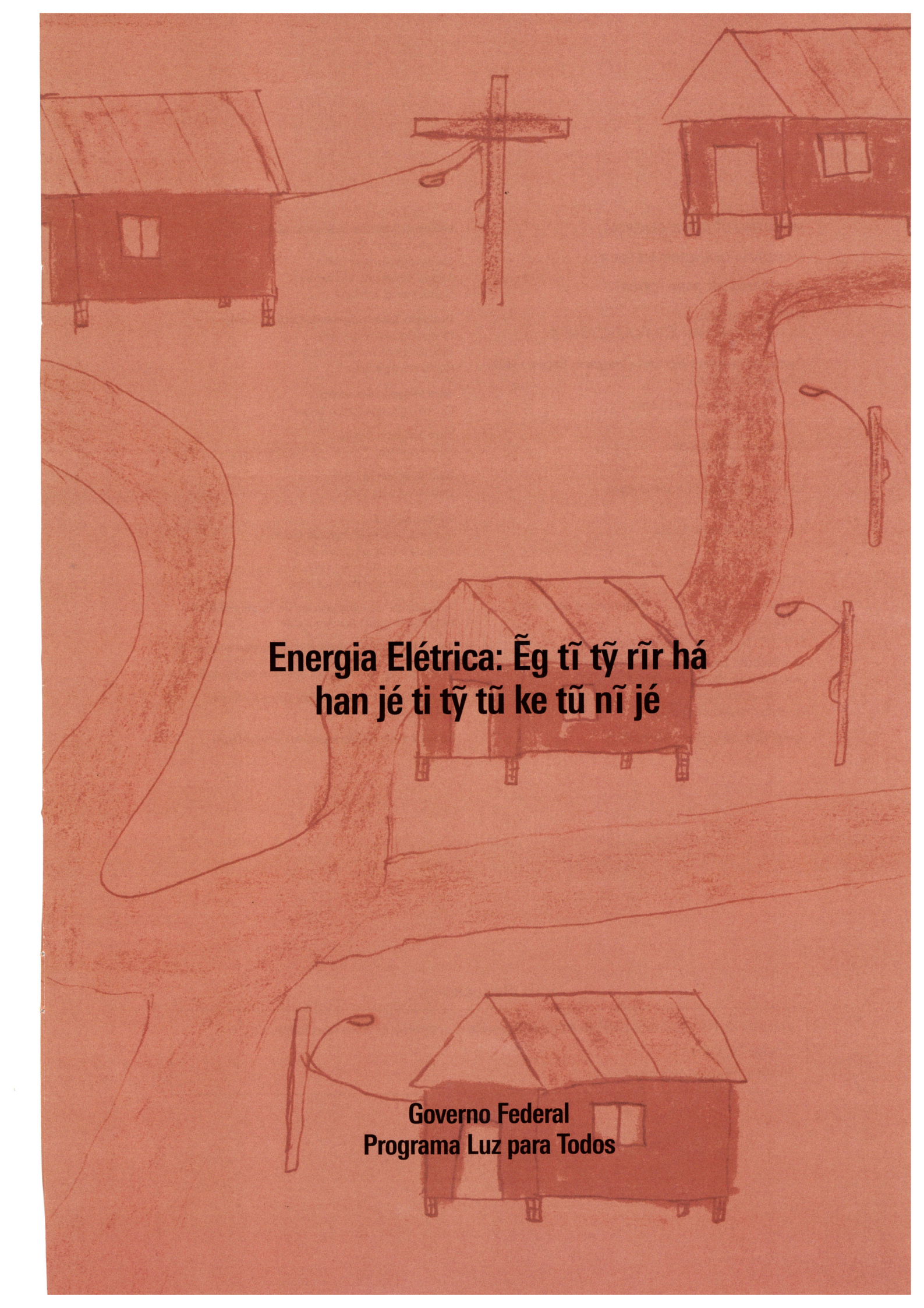
Jorge Luiz Santos Silva

COORDENAÇÃO ESTADUAL DO PROGRAMA LUZ PARA TODOS NO RIO GRANDE DO SUL

João Nunes Ramis

Roselaine Medeiros Fagundes

APOIO: ELETROSUL CENTRAIS ELÉTRICAS S.A

The background is a monochromatic red-toned illustration. It depicts a village scene with several houses, a prominent cross on a tall pole, and winding paths or roads. The style is simple and sketchy, with visible lines and shading. The text is overlaid on this background.

**Energia Elétrica: Ëg tĩ tỹ rĩr há
han jé ti tỹ tũ ke tũ nĩ jé**

**Governo Federal
Programa Luz para Todos**

MINISTÉRIO DE MINAS E ENERGIA

SECRETARIA DE ENERGIA ELÉTRICA

PROGRAMA LUZ PARA TODOS

**ENERGIA ELÉTRICA:
ÊG TÍ Tÿ RÎR HÂ HAN JÊ TI Tÿ TÛ KE TÛ NÎ JÊ**

Coordenação Ações Integradas – Programa Luz para Todos
João Fernandes Moraes

Coordenação e Supervisão MME
Maria Eustáquia da Silva

Coordenação Pedagógica
Vera Lúcia Ferreira Vargas

Coordenação Técnica Administrativa
Carla Segui Scheer

Assessoria de Comunicação
Lucia Mítico Seo
José Renato Penna Esteves Junior
Margareth S. de Oliveira

Coordenação Regional Sul – Programa Luz para Todos
Ronaldo dos Santos Custódio
Jorge Luiz Santos da Silva

**Coordenação Estadual do Programa Luz
para Todos no Rio Grande do Sul**
João Nunes Ramis
Roselaine Medeiros Fagundes

Apoio: Eletrosul Centrais Elétricas S.A.

Equipe de trabalho Índios Kaingang

Terra Indígena Cacique Doble
Clenis Fagtá Ferreira Doble
Márcio Katânâh Manuel Antônio
Nestor Kavag Antônio

Tradução Terra Indígena de Cacique Doble
Clenis Fagtá Ferreira Doble
Marcio Katânâh Manoel Antonio
Nestor Kávág Antonio

Terra Indígena Carreteiro
Clarice Fágte dos Santos Berton

Terra Indígena Ligeiro
Neusa Ferreira

Terra Indígena Nonoai
Emir Loureiro de Melo

Colaboradores
Cilonir Piva Miola Diretora da Escola
Indígena Faustino Ferreira Doble
Delair Kasônh Antonio Professor da Escola
Indígena Faustino Ferreira Doble

**Todos os alunos e professores da Escola Estadual
Indígena Faustino Ferreira Doble**

Administração Regional da FUNAI de Passo Fundo RS

Coordenação de Educação Indígena de Passo Fundo

Cacique da Terra Indígena de Cacique Doble
Berto Ferreira Doble

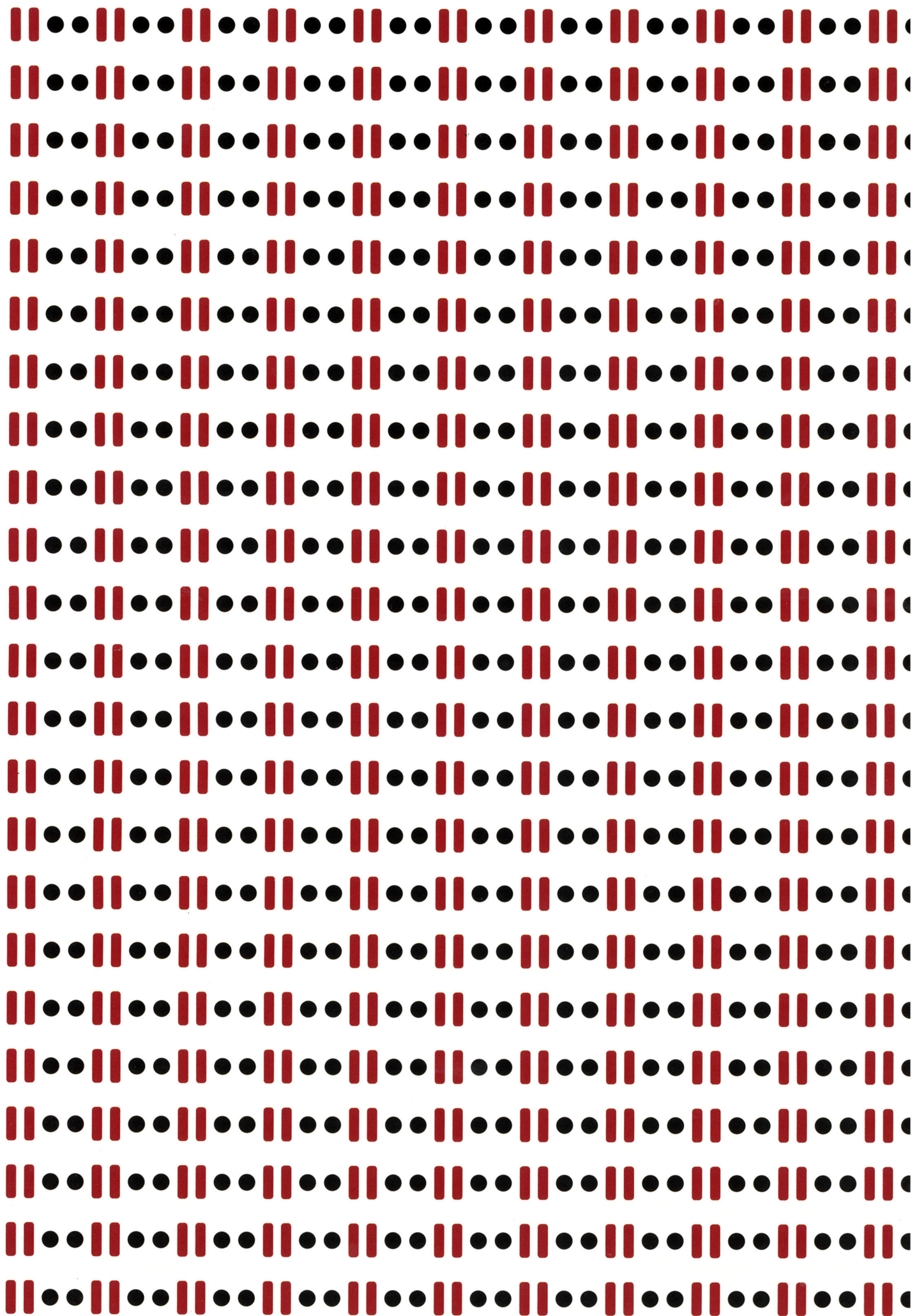
Apoio: Prefeitura Municipal de Cacique Doble

FICHA CATALOGRÁFICA

KAINGANG, PROFESSORES. **Energia Elétrica: Aprenda a economizar para não faltar.**
Brasília-DF, 2009.
Email: luzparatodos@mme.gov.br.

TI KRI

Mũnỹ vãmén jé _____	5
Kanhgág ag kinhrăg _____	6
Energia kãmén _____	8
Energia vỹ tỹ nénũ mág nĩ _____	8
Ruj tỹ inh jamā ki jun ja _____	9
Há tavĩ, ruj ti, ěg jamā ki _____	10
Ruj to fen kinhgrăg _____	10
Grug sa to vămē _____	11
Kur kãnén fã _____	12
Nénũ kusăg fã _____	13
Ki kur kygfaj fã _____	14
Goj rỹg fã ěg ki mrugmro jé _____	15
Nén kar venven fã _____	16
Nénũ ránrán ěnergia to _____	17
Kanhgág ag tỹ pã'i mág mỹ rán vễ _____	21
Ũn vẽnhrá ki nũ jé _____	23

Mũnỹ Vãminmẽn Jé

Ēg kar mỹ tóg sér tĩ, ruj tỹ ěg jamã tỹ Cacique Doble ki jun kỹ. Mỹr ti túgnĩn ĩn Kar mĩ tóg energia elétrica tĩ ha, ěg jamã ki. Tag tugnĩn vẽnhrãjrãnh tóg há ke mũ. Ēg tỹ ki vẽnhkygtãg fã tóg fóg ag tũ ri ke nĩ, hã ki tog equipamento kar nĩ, hã kỹ vẽnh kaga tóg pipir ke mũ. Ruj tugnĩn ěg tóg nẽnũ e hynhan tĩ, nose tĩ, pũ tĩ morasin, nẽnũ kar hynhan ěg tóg tĩ, ěg ki hynhan fã tá.

Kar kegé, ěg tỹ ĩn ki nẽnũ hynhan tĩ vỹ mrãnhmrãnh ke tĩ, kur kygfa, kỹ pũ hynhan jé, vẽnjen ke gé. Arũnũ kar, vẽnhkanhrãn fã kar ěmã ũ tá ke ag hã nẽ tag rãn mũ.

Cartilha tag vỹ tỹ kanhgág ag tũ nĩ. Kanhgág ag tỹ rãn vẽ, ag tỹ nẽnũ há tỹ ãjag mỹ tóg ke vẽ ruj to. Vẽnhrãn tag tugnĩn ěg tóg vẽnh kirĩr há han mũ, kar ěg tóg véké grug kỹ nĩj ke tũ nĩ gẽ, ěg tỹ kajãm mág tũ nĩ jé, ruj ti. Ēg pã'i mág hã tóg ěg mỹ ruj tag kãtĩn mũ, véké.

Kanhág ag kinhräg

Ëg tÿ kanhgág dialeto ag vÿ tÿ 5 nĩ. São Paulo ag dialeto vÿ tÿ Goj Tietê, kar goj tÿ Paranapanema kătá nĩ. Jävo Paraná vÿ tÿ goj tÿ Paranapanema kar goj tÿ Iguaçu kătá nĩ gé. Região Central ag dialeto vÿ tÿ goj tÿ Iguaçu kar goj tÿ Uruguai kătá nĩ gé. Sudeste ag vÿ vÿ tÿ goj tÿ Uruguai kar oeste goj tÿ Passo Fundo kătá nÿtĩ, Jävo Sudeste ag dialeto vÿ tÿ goj Uruguai, kar leste ta, goj Passo Fundo kătá.

Goj tēj fi hã tag dialeto tag pipin mũ. Fi tÿ Brasil ra rānhrāj kătĩ mũn kã ,1957 ki. Paraná kar RS, SC, kar São Paulo ag mré fi tóg rānhrāj mũ, ěg vĩ rá to. Goj tēj fi hã vÿ kanhgág vĩ ki rārān vén mũ. 1970 kã iskóra Clara Camarão ra kanhgág ag vÿ vėnhkanhrānrān mũ mũ monitor jé. Ěmã tÿ Guarita RS ta.

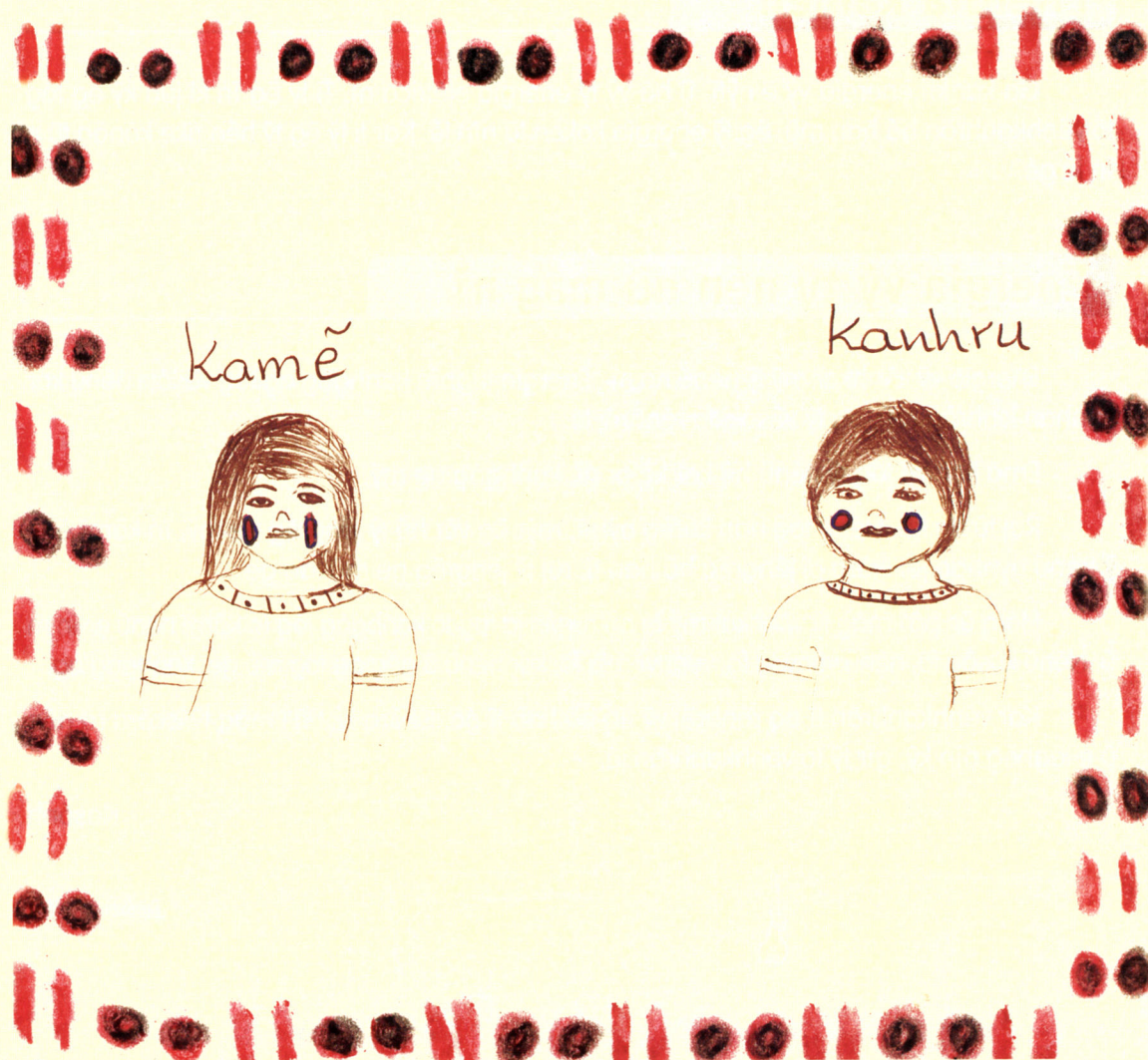
Ver Estado do RS kãki, kanhgág ag ga ũ mĩ Cacique Doble tóg ni. Ěg jamã jiji vÿ tÿ fóg ag jamã jiji rike nĩ kar tóg, 6 Km tá nĩ ti kuvar ti. Ag cidade han kÿ ag tóg Cacique Eduardo Faustino Ferreira Doble tugnĩn ti jiji fig mũ, ti tÿ fóg ag kamėg jāvānh nĩn kÿ.

Tojān fã ki fóg rārān kÿ nÿtĩ Cacique Doble tóg kanhgág tag tÿ jÿ kar tar nĩ tĩ. Ti tÿ João Mariano Pimentel krē fag tÿrĩr ja ki ũ ag fag pigju ja ki. João Mariano tÿ Cacique Doble mÿ tón kÿ tóg ti kēke ag mré fag jāvānh tĩ mũ.

Ag kanhgág ag fag pigju ja ěn vigve kÿ ag tóg ag kygrėg kÿ gĩr ěn fag gég mũ ag n ĩgã. Kÿ Cacique Doble vÿ fóg ag mÿ há nĩg nĩ, hã kÿ ag cidade jiji fi kÿ ag Cacique Doble fig mũ, ti tÿ mũmē tũ nĩ ja ki. Tÿ Cacique vÿ tÿ pã'i mág nĩ, ti tÿ kanhgág ag mÿ nénũ nón tĩg fã ja ki, pã'i tÿ fóg ag to, ag ti mÿ nénũ vin jé, ti kanhgág ag jo nĩ ja ki.

Kÿ ěg tóg ver vėsānsān mũ, ěg ga to, kanhgág ag vėnhgrun nÿtĩn kÿ, mÿr fóg ag tóg kanhgág ag tÿ tũ kej ha mēn kÿ.

Hāra ěg jamã ki ěg tóg gufã ag ke ja mĩ ke tÿ, ěg tÿ ěg jÿkre kăjatun tũ nĩn jé. Ūri prÿg vÿ tÿ ũ nĩ. Kÿ nénũ tag vÿ tÿ fóg ag tũ ri ke nĩ. Kÿ ěg tóg kanhgág ag mÿ vėnhkanhrān ke nÿ ti, ěg ty ěg krē ag tÿ há ki ag vin jé. Ruj tag tugnĩn ke vė, kÿ tóg ěg mÿ há tĩ, ěg pã'i mág tÿ ě g mÿ jēnē ja ti. Hã ra ěg nēnnũ tój mũ tag ti pi ěg jÿkre kăjatun mũ. Kar ěg tÿ kanhgág vÿ nén ūkinhra kar nÿtĩj mũ, ěg tÿ ũn mág nÿtĩ jé. Hã kÿ ěg vėnhkanharārān tÿ há nĩn kÿ ěg, tóg fóg ag mré rānrān mũ, ěg tÿ vėké ruj gruggrug tũ nĩn jé, kar nénũ tÿ hēn rike tũ nĩn jé, ĩn ki

Ėg rá tag vỹ tỹ vỹsỹ ke nỹĩ: kamě vỹ tỹ rá nĩ, rá téj kegé, jãvo kanhru vỹ tỹ kysě nĩ, rá ror kegé. Ėg rá vỹ tỹ ,ėg tỹ, ũ tỹ ėg rėgre nĩ ėn kinhra nĩ jė ke nĩ. Kar ėg ũn mrė jėg ge ėn kinhra nĩ jė ke vė gé. Jagnė mrė jag rá ki ke vỹ, jag mrė jėgjėg ge tũ nỹĩ. Kanhgág si ag tũ vė. Hã kỹ ėg han tĩ ver.

Energia kāmén

Ga kar kri energia vỹ e nỹtĩ. ũ hã vỹ tỹ energia elétrica nĩ. Tĩ tỹ ěg ĩn ki jun kỹ ěg tóg to vėnhkanhrãn há han mũ, ěg tỹ energia kokén tũ nĩn jé. Kar ti tỹ ěg tỹ hėn rike kónãn tũ n ĩn jé gé.

Energia vỹ tỹ nén nũ mág nĩ

Energia vỹ vėnhkar mỹ tỹ nénũ há nĩ . Energia tugnĩn kanhgág ag tóg vėsóki nénũ kar hynhan kinhrąg mũ, ag tỹ vėsóki to rãnhřaj jé.

Ěmã kar mĩ tóg tỹ nénũ há kar kãfór nĩ, kanhgág ag mỹ.

Ruj tũ tĩn kã. Nénũ tóg han kórég nỹgtĩ, mỹr ěg vėr hã tỹ jėngrėg ge mỹ, ĩn kãmĩ ěg t ỹ nénũ hynhan jé. Hãra pi jėngrėg há han tĩ, ruj tỹ jėngrėg ge mũ tag ge.

Hãra ũri pã'ĩ mág tỹ vėnhkar mỹ ĩn mĩ ruj vin ja tag to kanhgág tóg ĩn kãmĩ nénũ e vin m ũ. Nénũ kuság fã, nénũ vėnven fã, venhvĩ měj fã, kar nénũ ũ gėg ag tóg mũ gé, kanhgág ag.

Kar vėnhkanhrãn tĩ ag rãnhřaj vỹ tĩg há han tĩ gé. Iskóra ki. Pã'ĩ mág tỹ iskóra ra nén ũ e jėgnėg nĩn kỹ, gĩr tỹ to vėnhkanhrãn jé.

Kasónh

Nestor Kaingang

Ruj tỹ inh jamã ki jun ja

Ruj tỹ ẽmã tỹ Cacique Doble rá kãtĩg kỹ tóg ẽg jamã ki ke ag mỹ há han mũ. Programa Luz para Todos, Jo kanhgág ag pĩ ag ĩn kĩ ruj nỹĩ vẽ. ũri ag tóg ag ĩn mĩ ruj kar tĩ, ẽg rãnrãj ja tá ke gé.

Ruj tugnĩn ẽg tóg ẽg ki kanhrãn fã ki nẽnũ kar nĩ, arũnũ kar kanhrãnrãn fã ki kanhrãnrãn jẽ. Ũrĩ gĩr ag vỹ kanhrãn tỹmrãnh ke tĩ. Hã kỹ sóg computador ki kanhrãn fã kãgrá han mũ.

Kavág

Há tavĩ, ruj ti, ěg jamã ki

Ruj tỹ ěg jamã ra kãtig jẽ, ěg pi kajãn mũ. Ruj tỹ jun kỹ ěg pi vóg há nỹ tĩ vẽ. Hãra fóg ag tóg ěg mỹ ge ke mũ, hã kỹ ěg tóg to kanhrãn mũ.

Katãnh

Ruj to fen kinhrãg

Ěg ĩn kãki nẽnũ ven fã, kar nẽnũ kusãg fã, kur kanẽn fã, kar ki kur kygfaj fã kygĩãm kỹ ěg tóg ti selo ve vẽn tĩ, ki tóg Procel rãn kỹ nĩ. Selo tag vỹ ěg mỹ ruj fón sĩ han tĩ. Pi ũ ag ri ke nĩ. Kar ěg tóg ěg ĩn tá nẽn tag tỹrĩr ke nĩ, ěg pi kar riga kej tóg, jo ěg tóg ruj fón mág tĩ.

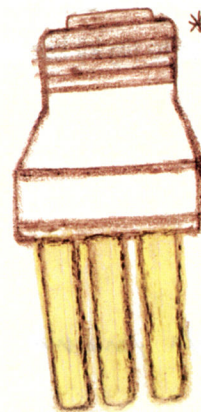

Marcio Katánh Manoel Antonio

Projeto de Trabalho em Grupo - 2019/2020

Disciplina: Inglês - Inglês para a Saúde

Ruj rēgre

* Usar lâmpadas fluorescentes que gastam menos energia que as lâmpadas comuns.

Grug sa mág tỹ kem nĩ, kỹ ã pi vuy to fõn mag.

Grug sa mág tỹ tum nĩ, kỹ ã pi vuy to jãn mag.

Grug sa to vãme

Kejēn ēg tóg ēg ĩn ki grug sa nhyn kãjatun tĩ, mỹr ti rãrir kỹ ēg pi grug sa tỹ grugrug vėg tĩ. Hã kỹ ēg tóg ser:

- Ēg kusã ki nin kỹ ēg tóg grug sa vıgvej ke nĩ, ēg nhynnhyn kãn jė.
- Jėnkãror rugrôm kar rãrĩr ja tỹ ki rã nĩ jė. Kỹ ēg pi kurã ki ruj grug tĩ.
- Ā tỹ hēn ra tĩg gen kỹ grugrug sa ag nhynnhyn kãn nĩ.
- Vėnh kanhir fã pi jė, ruj ti, kỹ grug kar nhyn tũg nĩ, vėké.
- Grug sa mág tỹ kem nĩ, kỹ ã pi ruj to fõn mág.

Grug sa tıgtėj, mỹ ēg tóg grug sa, kusa ke tē gė, pi jag ri ke kar nỹtĩ. Ēg pi grug sa tag to jėnkamy fõn mág ti.

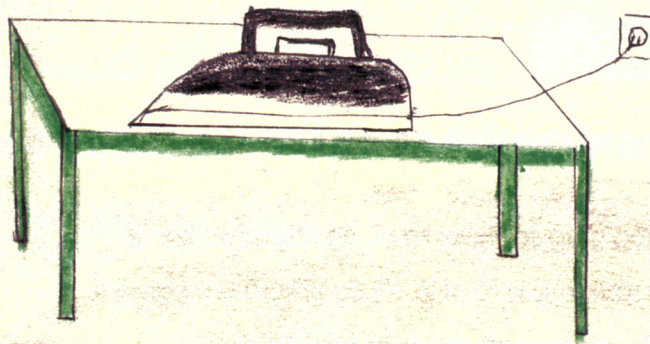
Projeto de Trabalho em Grupo - 2019/2020

Kur kanén fã

- Kur kanén fã kirĩr nĩ, ã ruĩ kaja tỹ tãprĩ mág tũ nĩ jẽ.
- Kur vėnhmãn kỹ vėsĩmėr kanignėn kãn nĩ.
- Kur kanignėn tũg nĩ, nėnũ ũ tỹ riga ke kỹ nỹĩn kỹ.
- Ā tỹ nėnũ to tĩg kỹ kur kanén fã nhyn nĩ, ti tỹ Ā tỹ nėnũ kugprũn tũ nĩn jẽ.

Delair Karóulu Antonio

Quando terminar de passar as roupas
tire o ferro da tomada. Evite o desperdício
de energia deixando o ferro ligado.

Ān tỹ Kur Kanén Kỹ ti jãn Kunũnen ni.
Kỹ Ā si vėkė vuy jãn

Ān tỹ kur kanén kỹ ti jãn kunũnen ni. Kỹ Ā si vėkė vuy jãn.

Marcos Katánhr Manoel Antonio

Nénũ kusãg fã

* Não deixar a porta da geladeira aberta
Ti jenkã róm ky jeg tug nĩ.

* não guardar alimentos quentes na geladeira
Vejẽn rỹ ta kãni vin tũg nĩ.

Ti jenkã vãm ky jeg tug nĩ.

Vejẽn viỹ ta kãni vin tũg nĩ.

Nénũ kusãg fã

Ëg tỹ nénũ kusãg fã kirĩr há han ge ãg tóg nĩ. Ti kaja tỹ tãpry mág tũ nĩn jé.

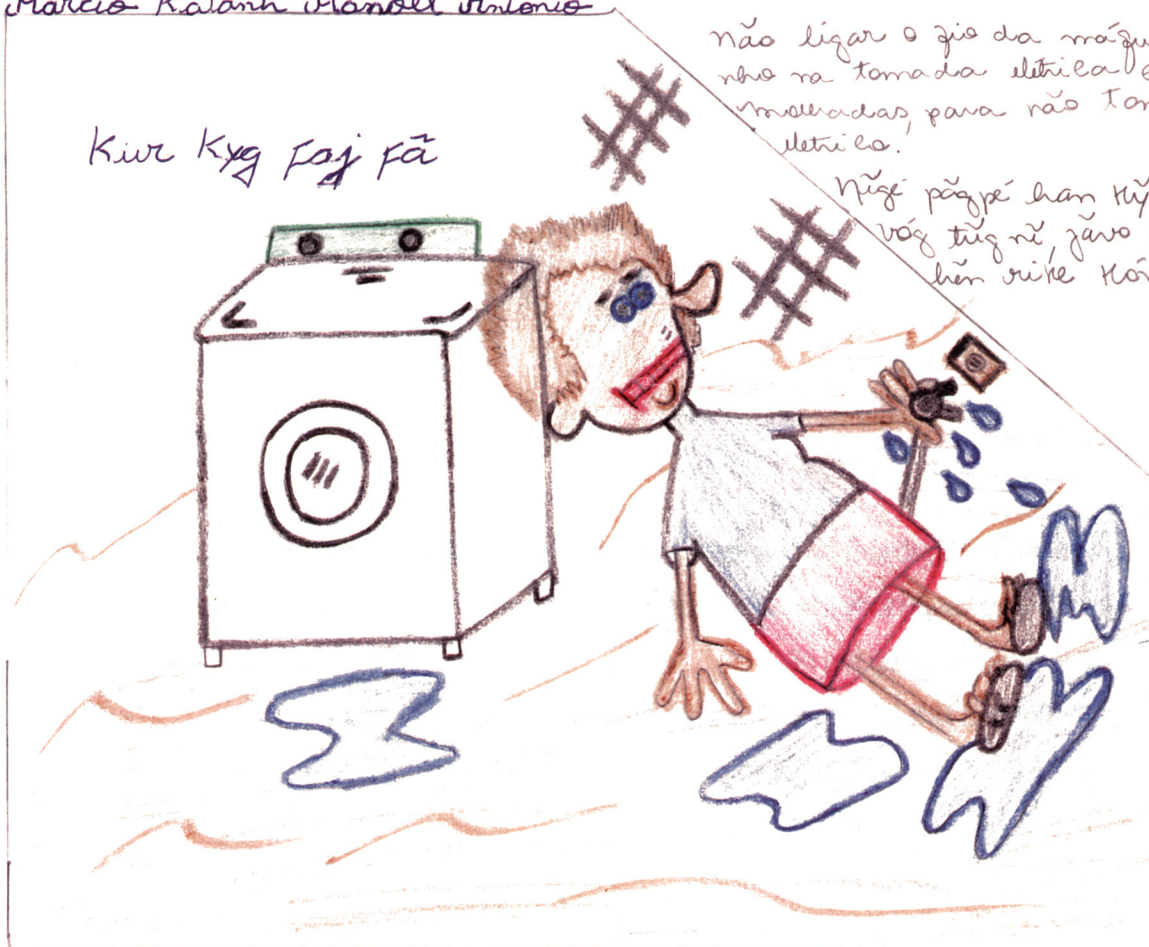
- ã tỹ nénũ kusãg fã tỹ kãkan ja há jé fẽg nĩ. Pĩ kar rãrĩr jã ta fẽg nĩ.
- Ti jenkã róm ky fẽg tũg nĩ.
- Ti nĩfẽnh fã kirĩr há han nĩ, kãka tỹ ti nor mĩ rã tũ nĩn jé.
- ã tỹ ti jenkã róm ky ã tỹ gẽj sór mũ génh kãn nĩ, vêsímér.
- Ti jenkã róm kar nĩfẽnh ge tũg nĩ, véké.
- Vejẽn rỹ ta kãki vin tũg nĩ.
- Kur, kar pẽntoró tỹ tuvin tũg nĩ, ti kãgãggãg jé.

Ki kur kygfaj fã

- Ā tỹ kur kygfaj ken kỹ hã, ā tỹ kifaj fã riga kem nĩ. Ā tỹ fa kar kỹ nhyn kar tomada ki kunũnh nĩ.
- Ā tỹ vãgfaj ken kỹ ā kur vẽnhmãn kãn nĩ, vẽnĩmẽr. Ruj kaja tỹ tãpry mág tũ nĩn jẽ. Kar ā ty ā samũ to fen jẽ
- Nĩgẽ pãgpẽ han kỹ tomada vóg tũg nĩ, jãvo tóg ā tỹ hẽn rike kónãn mũ .

Marcio Katãnh Manoel Antonio

Kiur Kyg Faj Fã

Nẽge pãg pẽ han kỹ tomada vág tũg nẽ, jãva tág ā tỹ hẽn vine kãnãn mũ.

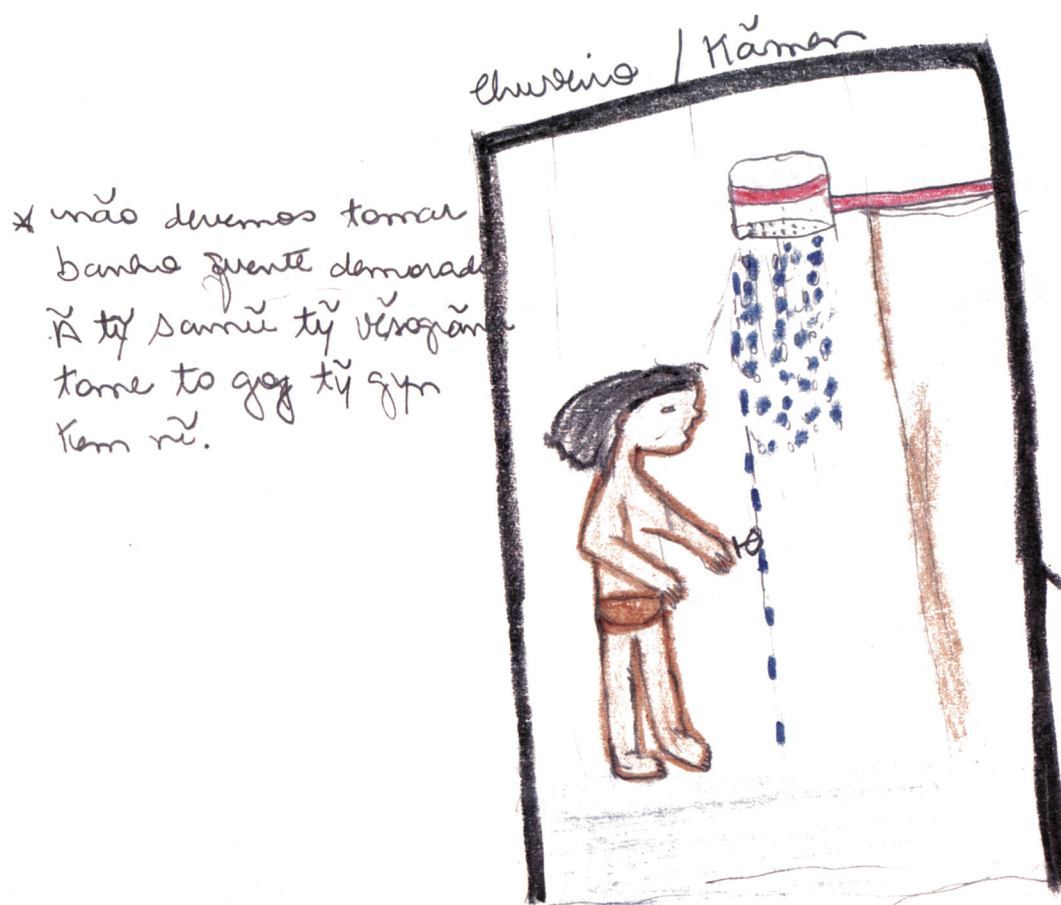
Goj rŷg fã ěg ki mrugmro jé

Goj ryg fã vŷ tŷ ěg mŷ tŷ nén há nĩ, ěg jamã ki kusa kã tóg kusãj gy tãvĩ tĩ, hãra tóg ruj ko kamã nĩ. Hã kŷ ěg tóg mro tŷ mrãnh kej ke nŷtĩ.

- Ā tŷ samũ tŷ vėsogrãnh tomē to goj tŷ gym kem nĩ.
- ěg goj rŷ ki mro kŷ ěg fãr tóg kórég tĩ.
- Ka ěg goj rŷg fã tag tŷrĩr há han ge nŷtĩ, ěg tŷ ěg ĩn to san kŷ. Kar ěg tóg jãn ũ tŷ ga ra rãg mũ gé, ruj tŷ ěg kinĩ tũ nĩn jé

Save vóg tũgnĩ, jo tóg ã kinĩj mũ.

Marcio Katóh Manoel Antonio

Ā tŷ samũ tŷ vėsagrãnhũ tame to gaj tŷ gyn kem nē.

Nome: Alexandre M. Antônio
Série: 6^a

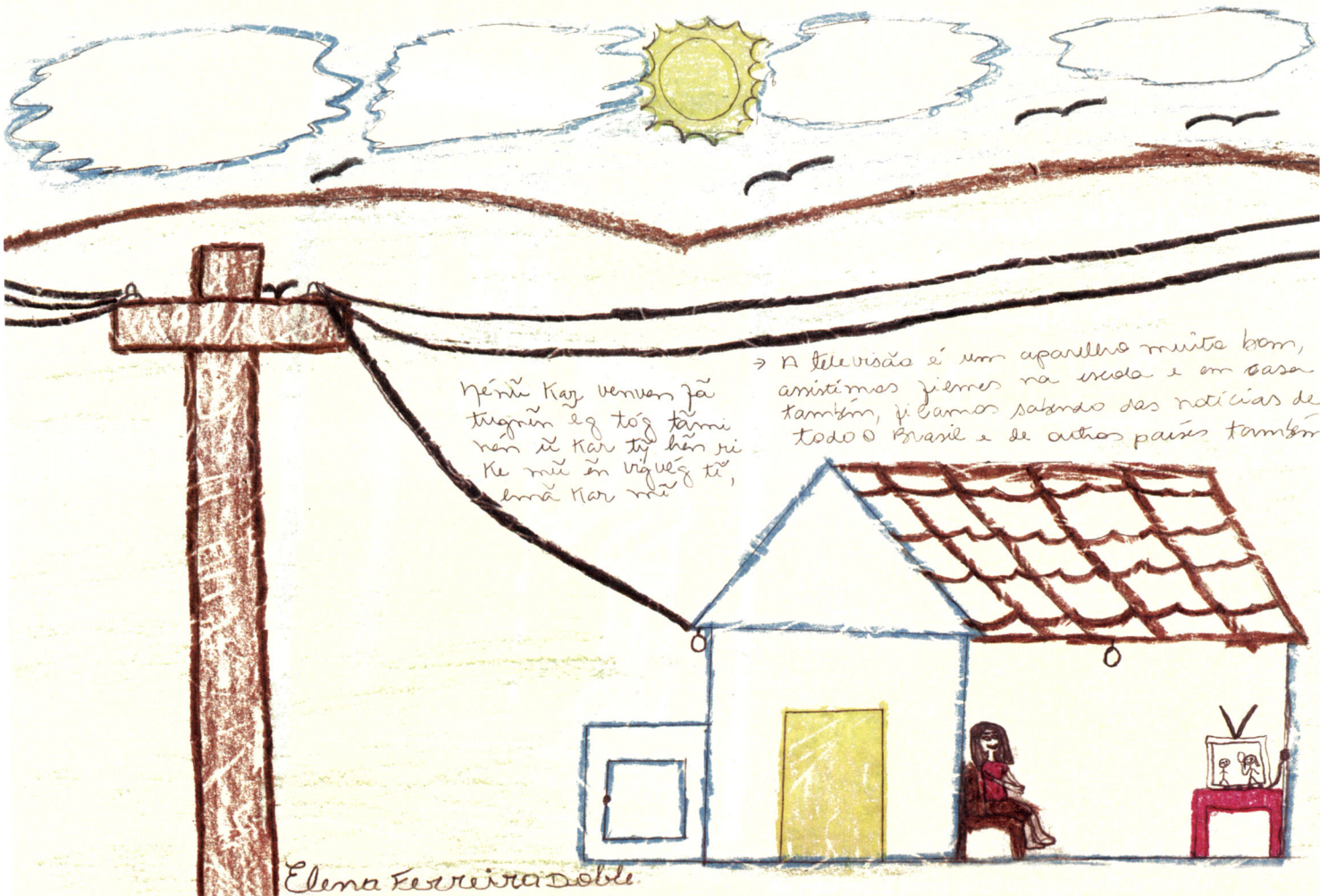
Nén kar venven fã

Nénũ kar venven fã tugnĩn ěg tóg tãmĩ nén
ũ kar tỹ hẽn ri ke mũ ěn vigvэг тĩ, ěmã kar mĩ.

- Ā tỹ nénũ venven fã nhyn kỹ ti mutũ ki nhyn nĩ. Mỹr ki ěměg nĩ fã pi jé.
- Ā tỹ nénũ vĕnvĕn fã nhyn kỹ ti mutũ ki nhyn nĩ. Ti tỹ nénũ ũ ki nhyn sór tũg nĩ. Mỹr pi sĕr nhyn há han kỹ nĩj mĩ.
- Ā tỹ nénũ mĕj fã, kar ki nénũ vĕj fã, vĕ kar kỹ tomada ki ti jãn nũnh kan nĩ.

* Desligar a televisão quando não estiver assistindo, pois isso não é bom.
Ā tỹ nénũ venven fã nhyn kỹ ti mutũ ki nhyn nĩ. Mỹr ki ěměg nĩ fã pi jé.

Ā tỹ nénũ venven fã nhyn kỹ ti mutũ ki nhyn nĩ.
Mỹr ki ěměg nĩ fã pi jé.

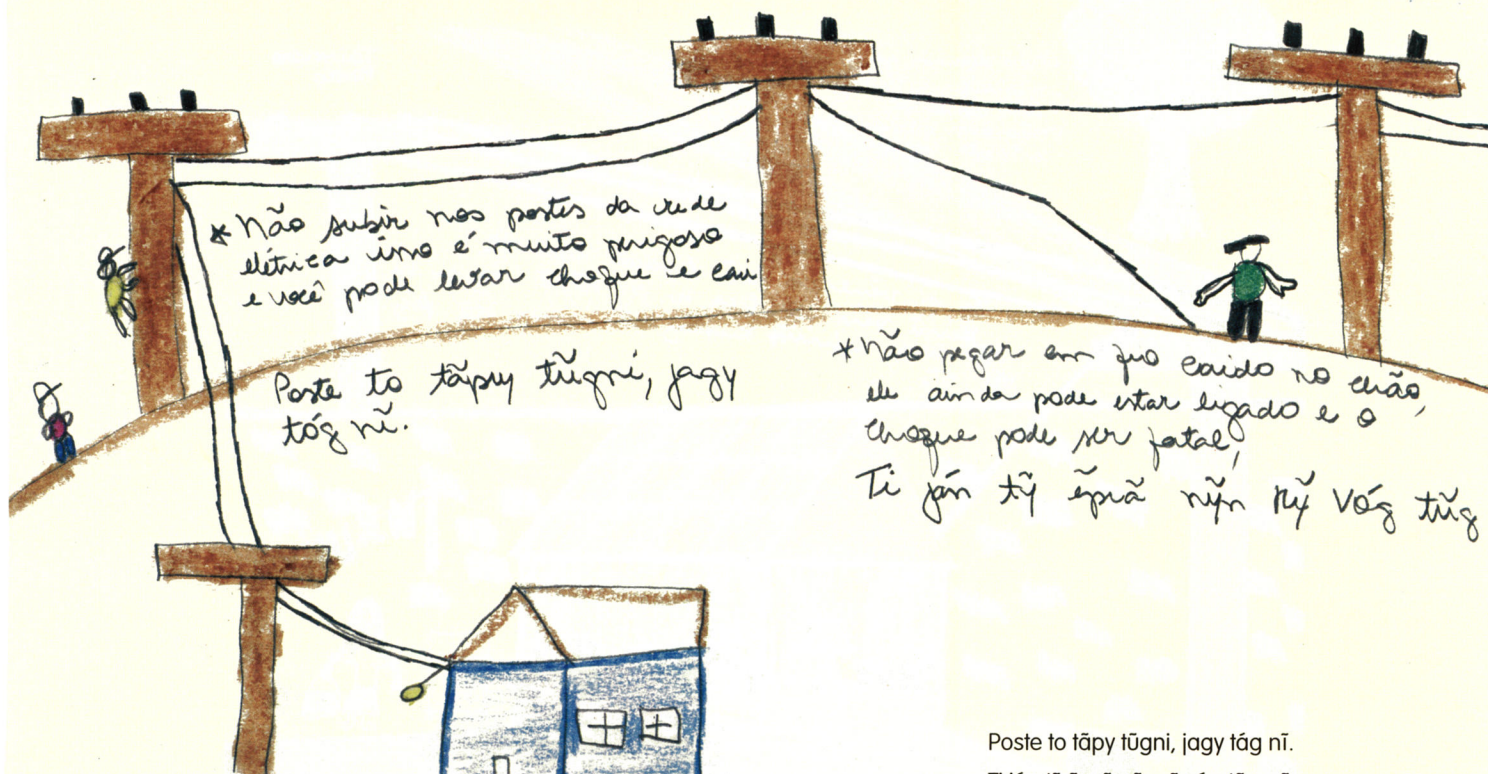
Nénũ kar venven fã tugnĩn ěg tóg tãmĩ nén ũ kar tỹ hẽn ri ke mũ ěn vigvэг тĩ, ěmã kar mĩ.

Nénũ ránrán ěnĕrgia to

- Ruj ján to nĩgān tũg nĩ mĩr, hĕn rikĕ mũn ti fār tóg kufĕn kĩ nĩj mũ. Kĩ tóg ā pũn mũ, hĕn rikĕ mũn tóg ā tĕn mũ gé.
- Ā tĩ nĩgé, kar pĕn pāgpĕn kĩ ruj ján to nĩgān tũg nĩ gé.
- Ti ján tĩ ěprā nĩn kĩ vóg tũg nĩ.
- Poste to tǎpy tũgnĩ ,jagy tóg nĩ.

5ª Lição

LUZ PARA TODAS AS CASAS
Com segurança

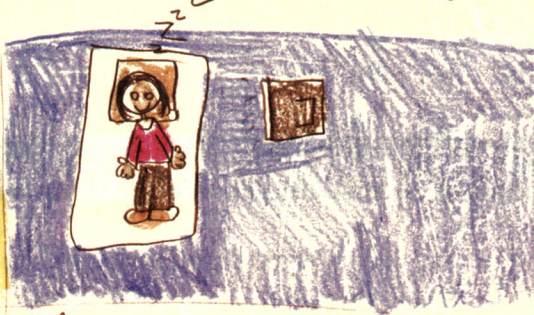
Poste to tǎpy tũgnĩ, jagy tóg nĩ.
Ti ján tĩ ěprā nĩn rĩ vág tũg nĩ.

Cuidar para as crianças não colocarem nenhum objeto nas tomadas, para não lesar choque elétrico

Ti ján tỹ ẽprã nỹn kỹ nãg tũg nĩ

não durma com a TV ligada

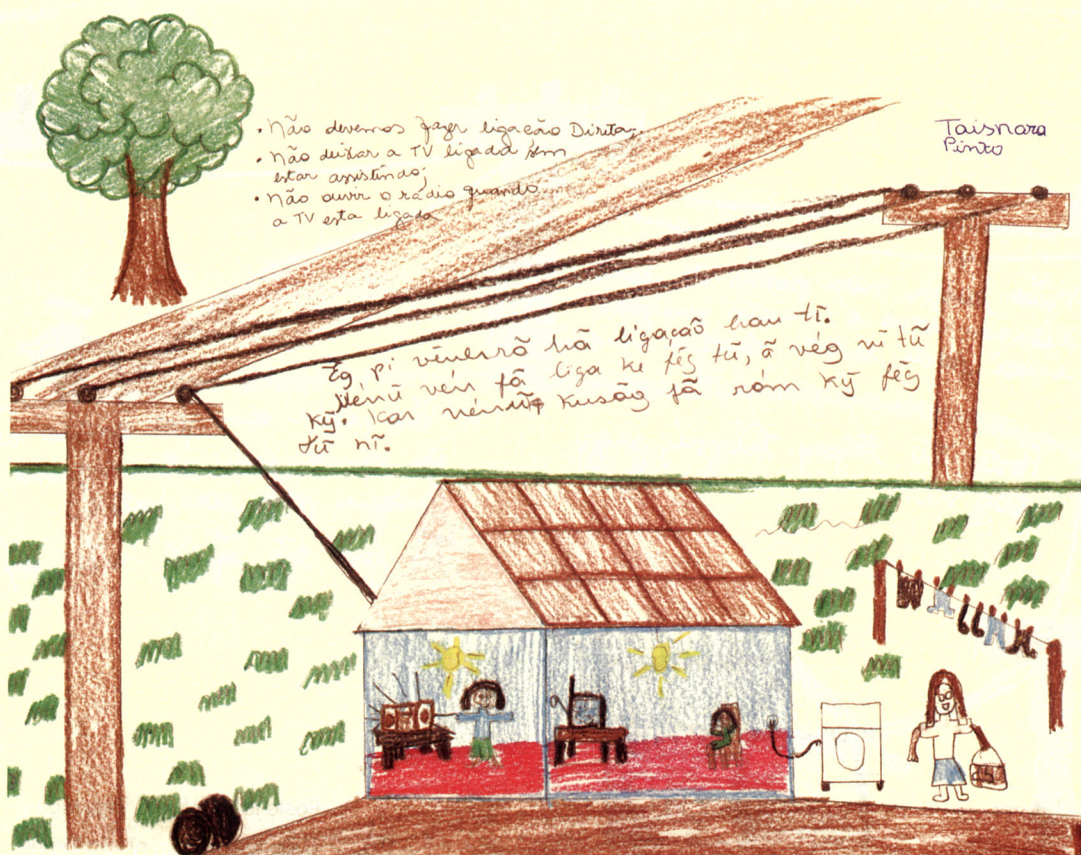

não mude a temperatura do chuveiro com ele ligado
 Li tỹ liga kẽ
 Kĩ nĩn kỹ, ã tã
 nĩm tũg nĩ
 (kuva-rỹ)

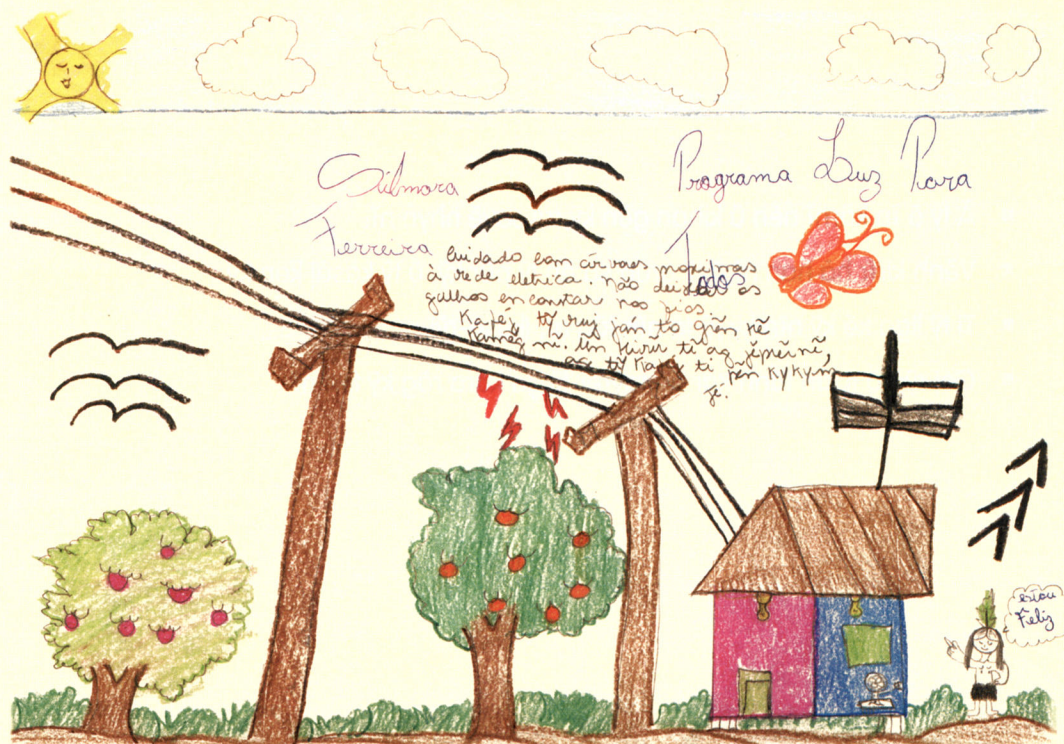

Ti ján tỹ ẽprã nỹn kỹ vág tũg nĩ. Ti tỹ liga kẽ kỹ nĩn kỹ, ã tã nĩm tũg nĩ (kuva-rỹ)

- Gĩr kirĩr há han nĩ, ti tỹ nén ã tỹ tomada ra rēg tũ nĩn jẽ gẽ.
- Vẽsõki ã ĩn ra ruj rãg sór tũg nĩ. ã tỹ han kãnãn kỹ tóg ã tỹ nẽnũ kugprũn mũ.

Eg pi vẽnhurã hã ligação ham tĩ. Nenũ vén fã liga ke fẽg tũ, ã vэг ni tũ kỹ. Kar nẽnũk kusãg fã rãm kỹ fẽg tũ nĩ.

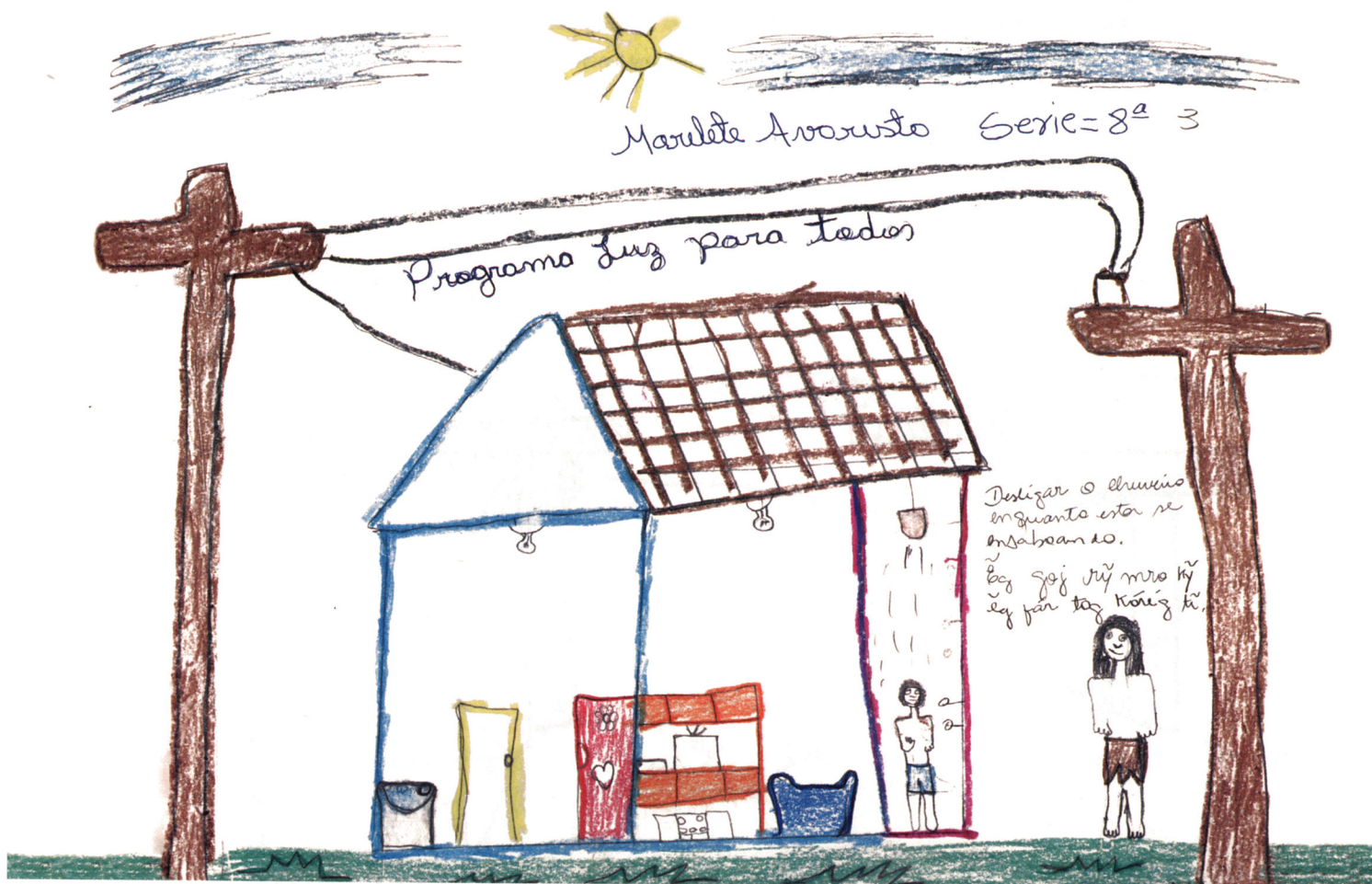
Kaféj tỹ ruj ján to grēn kē kamēg nĩ. ũn kurũ tĩ ag jēprũnē, ag tỹ kapy ti pēn kykym jē.

- Ruj pēju kỹ ā ĩn ra rāg tũg nĩ gé, kē tũ nĩn ka ā régrē ag hā tóg ā tugnĩn ruj kajām mág mũ.
- ĩn han tũg nĩ ruj ján krēm.
- Kaféj tỹ ruj ján to grēn kē kamēg nĩ. ũn kirĩr tĩ ag jēprēr nĩ, ag tỹ kaféj ti pēn kykym jē.

Ĩn han tũg nĩ ruj ján krēm. Ā ĩn ki gatu sãg tũg nĩ.

- Ā tỵ ā ĩn kāmī nén ū kihan gēn kŷ, ruĵ savē nhyn nĩ.
- Vēnh kirĩr há han nĩ, ā tỵ grug sa ēn tỵ pūr kŷ, ū tỵ kasaj ken kŷ.
- Tĩ tỵ liga kē kŷ nĩn kŷ, ū tá nĩn tūg nĩ. (kusa-rŷ).
- Goj rŷgfā ti ján tánh kar ūn mŷrér tỵ ga kāra rāg kŷ fim nĩ.

Ēg goj rŷ mro kŷ Ēg jār tag kārég tā.

Kanhgág ag tỹ pã'i mág mỹ rán vễ

Ēg mỹ tóg sér tĩ ,ēg pã'i mág Luís Inácio Lula da Silva tỹ ēg tỹ kanhgág kar mỹ ruj jẽn ēg nĩn kỹ. Tag tugnĩn ēg tóg tỹ nẽn ũ há nỹĩ ha ēg ĩn kãmĩ. Ũri ēg tóg tỹ nẽn ũ kar nỹĩ, kur kanén fã, kur kygfaj fã,vãkyr měj fã, kar ki vẽnhránrán fã,fóg ag tũ rike ēg nỹĩ. ĩn kar mĩ tóg ruj tĩ, tag tugnĩn gĩr sanh há ag vỹ kurã tá rãnrãj mũ tĩ ag panh ag mrẽ.

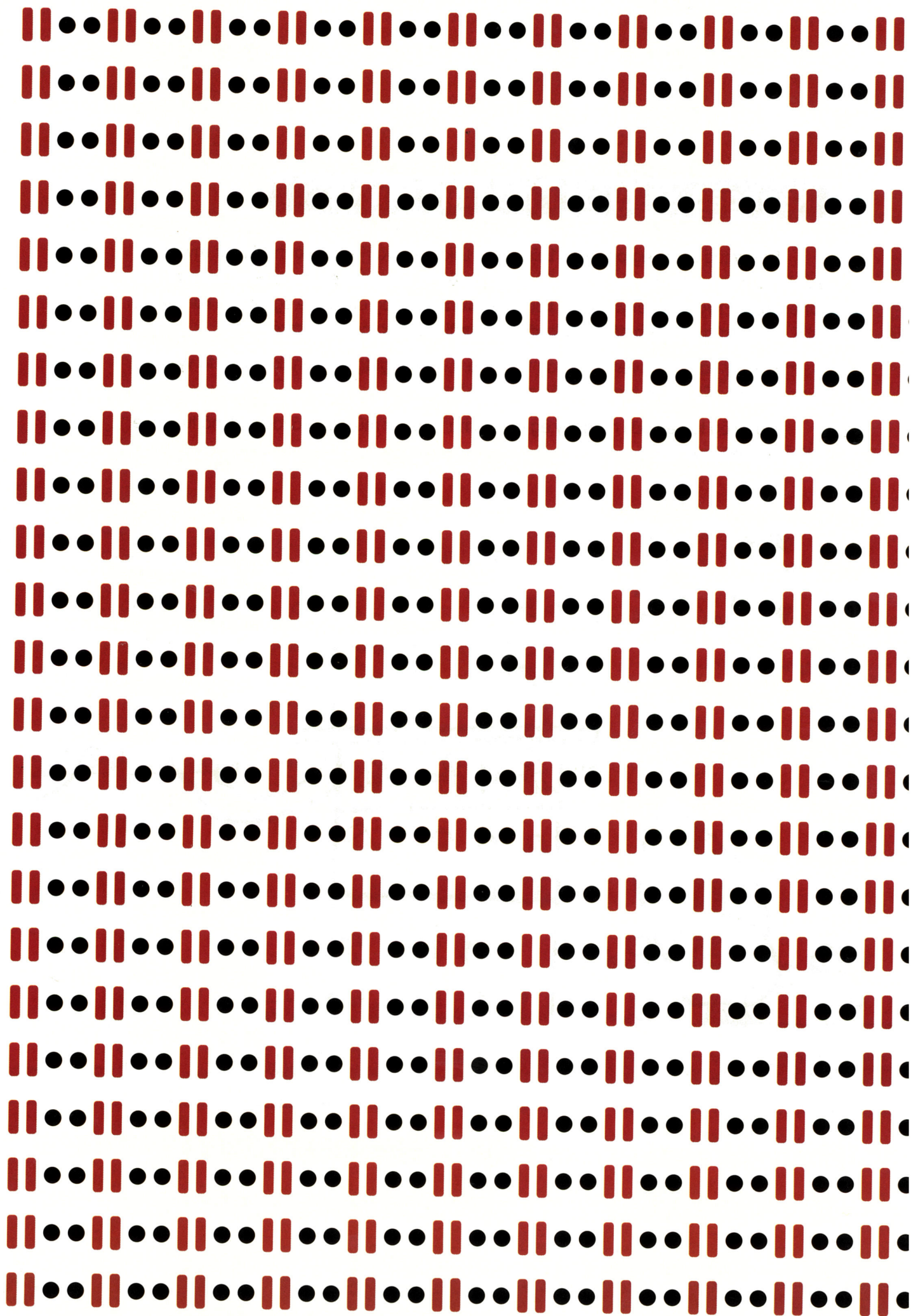
Kuty kỹ hã ag tóg vẽnhrãn fã to mũ tĩ, vẽnhkỹgtãg kar vẽnhrãn fã vỹ kãmĩ fóg ag tũ rike nỹĩ ha. ĩn tag kãmĩ tóg nẽn ũ há kar tĩ.

Hã kỹ ēg tóg ēg pã'i mág mỹ,ēg mỹ tóg há tĩ kẽ sór mũ, vẽnhrã tag ki. Ā hã tugnĩn ẽ g tóg jẽngrẽ ki nỹĩ ũri.

Kuty kỹ ēg tóg vẽnhrãn mũ tĩ, ruy tunĩn.

Ũn vẽnhrá ki nũ jé

STANGERLIN, Neli Maria Luchese. Cacique Doble: caminhada histórica. Porto Alegre: Posenato Arte & Cultura, 1989.

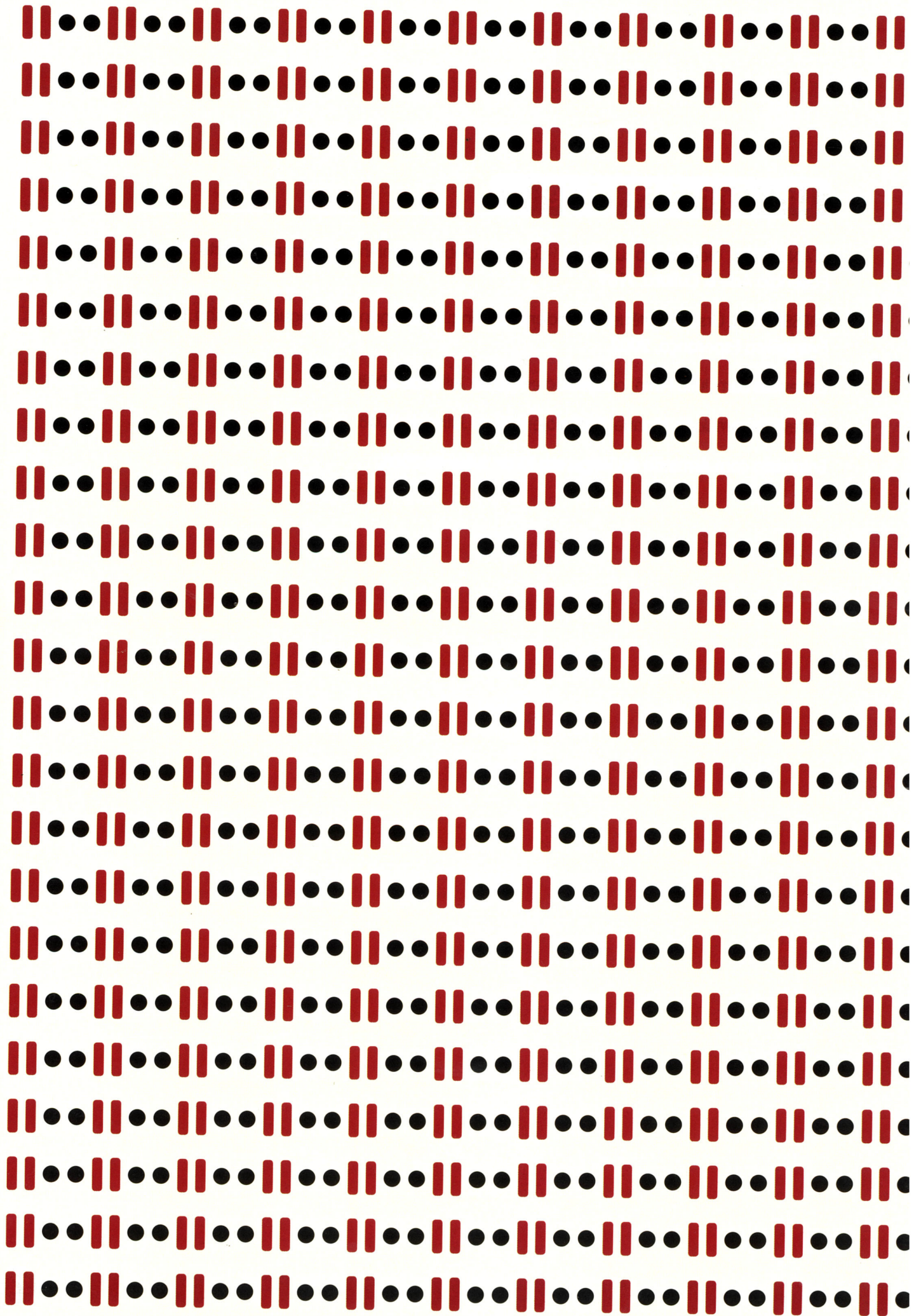
WIESEMANN, Úrsula Gojtêj (et all.) Dicionário Bilingüe: Kaingang- Português. Curitiba: Editora Evangélica Esperança, 2002.

Entrevista com Júlio Pinto, concedida em 10 de Julho de 2008.

Entrevista com João Manuel Antônio em 10 de Julho de 2008.

Entrevista com Armindo da Veiga em 10 de Julho de 2008.

Ministério de
Minas e Energia

